

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีการศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อศึกษาการรับรู้อาการ วิธีการจัดการกับอาการ ผลลัพธ์ของการจัดการกับอาการ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกับอาการของผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ที่ได้รับยาต้านไวรัสเอดส์ โรงพยาบาลบึงโขงหลง อำเภอบึงโขงหลง จังหวัดหนองคาย มีผู้ให้ข้อมูลหลัก 9 คน และผู้ให้ข้อมูลรอง 4 คน เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤษภาคม - กรกฎาคม พ.ศ. 2550 โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการบันทึกภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า การรับรู้อาการของผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ที่ได้รับยาต้านไวรัสเป็นความรู้สึก “กลัว” ที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและด้านจิตสังคม/จิตวิญญาณ ซึ่งเกิดขึ้น 2 ระยะ คือ 1) การรับรู้อาการก่อนรับประทานยาต้านไวรัส คือ “กลัวว่าจะมีอาการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับตน” 2) การรับรู้อาการหลังรับประทานยาต้านไวรัส ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ระยะ คือ ระยะไม่ปรากฏอาการ คือ “กลัวว่าจะมีอาการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับตนซึ่งมีอาจหลีกเลี่ยงได้” และระยะปรากฏอาการ คือ “กลัวว่าอาการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ” การรับรู้อาการแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ 1) การรับรู้อาการด้านร่างกาย เป็นอาการหรืออาการแสดงทางร่างกาย ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่มอาการ คือ อาการที่สามารถสังเกตเห็น ได้แก่ ผื่นคัน ผิดคล้ำและหน้าดำ แขนขาتيب พุงป่องกั้ว แก้มตอบเหมือนมนุษย์ต่างดาว คลื่นไส้ และอาการที่เป็นความรู้สึก ได้แก่ อ่อนล้า ตาฟาง ปวดข้อ วิงเวียน เบื่ออาหาร และอ่อนเพลีย 2) การรับรู้อาการด้านจิตสังคม/จิตวิญญาณ เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย ได้แก่ ความรู้สึก อับอาย นอนไม่หลับ และการผื่นแปลกๆ วิธีการจัดการกับอาการแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ 1) การจัดการกับอาการในระยะไม่ปรากฏอาการ มีเป้าหมายเพื่อป้องกันการเกิดอาการที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ได้แก่ การใช้การบำบัดเสริมและการบำบัดทางเลือก การเปลี่ยนแปลงการบริโภค การมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย และการ “ซอมเบ้งอาการ” 2) การจัดการกับอาการในระยะที่ปรากฏอาการ มีเป้าหมายเพื่อลดความทุกข์ทรมานจากอาการ ได้แก่ การรักษาด้วยยา การใช้การบำบัดเสริมและการบำบัดทางเลือก การแสวงหาข้อมูล และการไม่ใส่ใจกับความคิดเห็นของคนอื่น ผลลัพธ์ของการจัดการกับอาการแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ อาการหายไปและอาการยังคงอยู่ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกับอาการ ประกอบด้วย ผู้ให้การดูแล ความเชื่อ “กะล่ำ” ความหวัง ภาพลักษณ์ ประสิทธิภาพของยาต้านไวรัส ความสม่ำเสมอในการรับประทานและระยะเวลาการรักษาด้วยยาต้านไวรัส ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนให้คำแนะนำปรึกษาและเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรมการจัดการกับอาการของผู้ที่ได้รับยาต้านไวรัสเอดส์ได้

This qualitative research using the case study approach aimed to examine the perceptions of symptoms, symptom management strategies, management outcomes, and factors relating to symptoms management of persons with HIV/AIDS receiving antiretroviral therapy at Bungkonghlong Hospital in Bungkonghlong District, Nongkai Province. Data were gathered between May and July, 2007 from 9 patients and 4 informants, by using participant observation, in-dept interviews and field notes. Content analysis was used to analyze data.

Results revealed that persons with HIV/AIDS receiving antiretroviral therapy perceived their symptoms as “feeling frightened” which is associated with their physical and psychosocial/spiritual changes. This emotion occurred in two stages. The first stage was the perceptions before taking antiretroviral therapy. During this stage, the patients were “afraid that symptom changes would occur to them”. The second stage was the perceptions after taking the therapy which consisted of two phases: non-symptoms occurring and symptoms occurring. In the non-symptoms occurring phase, the patients were “afraid that symptom changes could not be avoided”. In the symptoms occurring phase, the patients were “afraid that symptom changes would escalate”. Patients’ perceptions on symptoms consisted of 2 domains: 1) Perceived physical symptoms which included of observable physical symptoms such as skin rash, hyperpigmentation, lipodystrophy which made the patients look like an alien, and nausea; and weakness; 2) Perceived psychosocial/spiritual symptoms included feelings as a result of physical changes. These were feeling embarrassed and experiences of insomnia and abnormal dreams. The methods used for symptoms management were divided into 2 periods: 1) non-symptoms occurring period and 2) symptoms occurring period. In the non-symptoms occurring period, the goal was to prevent expected symptoms. Complementary and alternative therapy, changes in diet or eating styles and “Chom-beung arkan” (meaning watching out for symptoms) were used as symptom management methods. In the symptoms occurring period, the goal was for symptom relief. Taking medications, having complementary and alternative therapy, information seeking, and not paying attention to others’ opinions were used as symptom management methods. Management outcomes were evaluated whether the symptoms had disappeared or persisted. Factors related to symptoms management were caregivers, belief (“Kalum”- meaning not to eat certain food), hope, self-image, effectiveness of antiretroviral therapy, medication adherence and length of antiretroviral therapy. The findings of this study can be used in planning consultation and as a baseline data in developing a program for symptoms management of persons with HIV/AIDS receiving antiretroviral therapy.